

1

Obr. 1. Jádru hradu Křivoklát s Prochoditou věží z pohledu věže Huderky. Foto: archiv autora.

žení tvrzí v Mirošovicích a Hrobčicích, možnost rekonstrukce stavební podoby tzv. manského domu hradu Křivoklát a kamenických značek jako předmětu a pomůcky při průzkumu a interpretaci širokého spektra staveb.

Do prostředí širší evropské kastelologie zavedly účastníky konference dvě přednášky Milana Procházky: jedna měla téma „Bihač – městský hrad, město a systém okolních opěrných bodů“ a druhá pojednávala o „Modernizaci hradních areálů rodu Frankopanů od konce 15. století“.

V rámci části setkání věnované povrchovým průzkumům a archeologickým odkryvům se v příspěvcích Kláry Hanákové, Josefa Hložka, Kateřiny Divišové, Tomáše Krofky, Romana Křivánka, Lindy Foster, Zdeňky Procházky, Pavla Jansy a Martina Ptáka, Rudolfa Krajíce, Daniela Kováře a Jiřího Šindeláře věnovala pozornost hradu v Kraslicích, Hůrce u Vracovic, hradu Bolkov, Hrádku u Purkarce, tvrzí v Červeném Poříčí a zaniklé vsi Lučina – Grafenried.

Obsáhlejší syntézy pak byly zastoupeny příspěvkem Františka Záruby v podobě úvahy o počátku šlechtických hradů v Čechách a Pavla Boliny zaměřeným na hrady Lštění, Zlenice a hrad u Čtyřkol ve vazbě na historické komunikace.

Luboš Hobl informoval přítomné badatele i širší veřejnost o dalším směřování časopisu *Castellologica bohemia*, který by se měl ubírat cestou evropsky zaměřeného kastelologického periodika vydávaného v tištěné i digitální podobě.

Ve spektru příspěvků tak můžeme sledovat značný posun, který by měl v dalších letech vyústit v možnost pevnějšího dělení každoročního setkání na výše nastíněné tematické sekce. Doposud se dařilo zajistit pro konferenci příspěvky jak zasloužilých badatelů, tak studentů. Doufáme tedy, že se podaří i v dalších letech nejen naplnit toto setkání příspěvky, ale také udržet je ve formě otevřené diskusní platformy pro všechny „zralé“ i „začínající“ badatele, kteří mohou a chtějí přispět k poznání širokého spektra nejen českých opevněných lokalit.

PhDr. Josef HLOŽEK, Ph.D.
Západočeská univerzita v Plzni
hlozek@kar.zcu.cz

Mezinárodní den archeologie 2021 v NPÚ

Národní památkový ústav se účastní Mezinárodního dne archeologie již od jeho počátků v České republice v roce 2014. Stejně jako v několika uplynulých letech se tedy i v roce 2021 rozhodl seznámit veřejnost se smyslem své práce i s novými výzkumnými metodami a prezentovat zájemcům své nejnovější objevy a témata, kterým se archeologové při své práci věnují.

Měsícem archeologie je říjen, akce pro veřejnost byla tedy směřována na čtvrtek 14. října 2021. Vzhledem k tomu, že epidemiologická situace stále nebyla nakloněna akcím většího rozsahu a za účasti široké veřejnosti, stalo se tak prostřednictvím série přednášek a posterové výstavy.

Série šesti patnáctiminutových přednášek proběhla v sídle Národního památkového ústavu v Liliové 219/5 z Praze. Témata přednášek se rozprostírala od neolitu až po novověk.

Úvodní slovo měl doc. PhDr. Miroslav Popelka, CSc., z Ústavu pro archeologii Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a jeho přednáška nesla název *Co archeologové donedávna nevěděli*. Ať už na příkladu lovců mamutů, neolitické revoluce nebo matriarchátu ve své poutavé prezentaci rozvinul tvrzení, že archeologie a poznání minulosti se stále vyvíjí a teorie a hypotézy, které platily před lety, jsou nahrazovány novými.

Následovala prezentace kurátorky sbírky období neolitu Národního muzea, Mgr. Lucie Vělové, věnovaná dětství a dětem z pohledu archeologie. Nabídla detailnější pohled na dříve často přehlíženou, avšak vesměs všudypřítomnou složku archeologického materiálu a prostřednictvím několika pozoruhodných příkladů ze světa přiblížila někdy i velice zvláštní postavení dětí v různých společnostech minulosti.

Mgr. Lenka Militká (NPÚ) ve své prezentaci představila dosavadní výsledky archeologické prospekce středověkého bojiště u Lipan v okrese Kolín. Hlavní řešitelka multidisciplinárního výzkumu Národního památkového ústavu, který stále pokračuje a cílí na zachycení a evidenci archeologických pozůstatků bitvy u Lipan (30. května 1434) jako krátkodobé události vojenské povahy, po čtyřech sezónách archeologické prospekce konstatovala, že zájmové území není definitivně nevědecky zničeno nelegálními destruktivními zásahy a poskytuje některé zásadní informace, umožňující formulovat nové hypotézy a poskytnout badatelům orientační body k hledání poloh vojenských ležení obou zneprátených stran. Zájemcům byly poskytnuty odkazy na další literaturu včetně výsledků projektu, publikovaných v renomovaných odborných časopisech.

Ing. arch. Matouš Semerád z odboru archeologie NPÚ, ÚOP v Praze a Michal Cihla v přednášce *Topografie povrchu kamene* (Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR) prezentovali výsledky systematického výzkumu opracování kamene od nejstarších dob do počátku 20. století a představili nové technologie užité při průzkumu povrchu kamene. Následovala přednáška PhDr. Pavla Titze, Ph.D., kurátora antické sbírky Národního muzea, s názvem *Poznávání infrastruktury římského impéria*, která s pomocí nejen archeologických pramenů přiblížila posluchačům některé z fenoménů římského světa, jeho budování a provozování

1

2

3

4

Obr. 1. Posterová výstava, součást Mezinárodního dne archeologie 2021. Foto: Jan Pařez, 2021.

Obr. 2. Miroslav Popelka (Ústav pro archeologii FF UK) přednáší na MDA 2021 o tom, co archeologové donedávna nevěděli. Foto: Jan Pařez, 2021.

Obr. 3. Lucie Vělová (Národní muzeum) přednáší na MDA 2021 o archeologii dětství. Foto: Jan Pařez, 2021.

Obr. 4. Prodej publikací v průběhu přednášek Mezinárodního dne archeologie 2021 zajistila Andrea Holasová z NPÚ, ÚPS Praha. Foto: Jan Pařez, 2021.

a umožnila nahlédnout některé aspekty fungování římské společnosti jako celku nebo možnosti života jednotlivců, kteří žili v tehdejších městech nebo se pohybovali napříč rozlehlou říší. Přednášející shrnul typy římských cest, věnoval se také akvaduktům. Na místě se mohli zájemci seznámit s přesnou kopií tzv. Peutingerovy mapy (*Tabula Peutingeriana*), vojenské pochodové mapy, znázorňující silniční síť Římské říše. Základem mapy, která zachycuje Evropu, část Asie a severní Afriku a vznikla ve

druhé polovině 13. století, je však nedochovaná mapa Agrippova z doby kolem přelomu letopočtu.

Závěrečná prezentace patřila opět archeologům odboru archeologie Národního památkového ústavu a přednášce Mgr. Martina Tomáška, Ph.D., a Mgr. Jana Pařezy *Památková archeologie jako prostředek při ochraně kulturního dědictví archeologické povahy v ČR*, která ozřejmila principy přístupu k archeologickým lokalitám v krajině i v rámci sídelních areálů jako k vyčerpatelné a neobnovitelné hodnotě, se kterou je třeba uvážlivě hospodařit. Prezentace dokládala, že cílem odboru archeologie NPÚ, GmŘ je pak seznámení veřejnosti s principy památkové archeologie a jejími snahami o smysluplné a dlouhodobé nastavení pravidel hospodaření památkovým fondem archeologické povahy.

V den přednášek byla také v mázhauzu v Liliové 5 zahájena výstava posterů, které byly vytvořeny archeology NPÚ z Prahy i regionů; výstava byla následně přístupná až do konce října.¹ Postery zahrnovaly širokou škálu témat

týkajících se památkové archeologie. Tři z nich představovaly odbor archeologie na generálním ředitelství NPÚ a památkovou archeologii obecně (autoři J. Pařez, M. Tomášek a S. Kučová), představilo se i pracoviště pražské (*Terénní a specializovaná činnost Odboru archeologie NPÚ, ÚOP v Praze v letech 2020–2021*; P. Taibl, T. Cymbalak, J. Podliska), loketské (autoři F. Prekop a O. Malina) a josefovské (J. Kalferstová). Další postery se zabývaly např. archeologickým výzkumem areálu bojiště u Lipan, detektory kovů jako součástí archeologického výzkumu NPÚ nebo dopady kůrovcové kalamity na archeologické dědictví v lesním prostředí (L. Militká). Hned tři postery J. Čáňiho přibližovaly jeho dlouholetý výzkum a byly

■ Poznámky

¹ Postery je dnes možné vidět na <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/cinnosti/cinnosti-podle-specializace/archeologie/Postery-o-archeologii>, vyhledáno 9. 5. 2022.

Obr. 5. Pavel Titz z Národního muzea a jeho výklad o poznávání infrastruktur římského impéria. Foto: Jan Pařez, 2021.

věnovány sklářství a archeologickému průzkumu skláren ve středních Čechách, jeden z nich speciálně Schürerovské sklárně na k. ú. Broumy, syntéze kartografických zdrojů a terénní situace a interpretaci zjištění archeologického výzkumu. Z dalších regionů je nutné uvést také poster přibližující archeologický výzkum Horního zámku ve Vimperku a horní a dolní zámekovou zahradu tamtéž (J. Havlice) a poster zabývající se statickým zajištěním a konzervací hradního opevnění státního hradu Bítov (P. Holub). Bylo možné vidět i shrnutí rekonstrukce pozdně gotické podoby kostela sv. Petra v Olomouci (P. Šlázar, H. Dehnerová) a obdivovat možnosti letecké archeologické prospekce a dokumentace (P. Macků).

Součástí Mezinárodního dne archeologie pod taktovkou Národního památkového ústavu byly samozřejmě také akce v regionech. Archeologové NPÚ, ÚOP Locket v rámci MDA zorganizovali 16. října 2021 exkurzi pro veřejnost na archeologickém výzkumu – revizi porušení kulturní památky hradiště Liščí vrch, Velichov, dosud nezkoumaného raně středověkého hradiště, porušeného povrchovým dolem a uživateli detektorů kovů.

ÚOP v Českých Budějovicích se podílelo akcí prezentující výsledky a nálezy z archeologických výzkumů vimperského hradu, a to kromě vlastních výzkumů (zámecké zahrady a Horního zámku) také starších výzkumů Archeologického ústavu pod vedením Tomáše Durdíka. Během dne probíhaly komentované prohlídky zámeckého areálu zaměřené na místa archeologického výzkumu, řada nemovitých nálezů zde zůstala zakonzervována a prezentována in situ (část gotického paláce, výpadová branka, čtverhranný bergfrit, renesanční most). Součástí prohlídek byla také menší výstava movitých nálezů ve Vlčkově věži. Další část nálezů mohli návštěvníci vidět ve stálé expozici Muzea Vimperska na Horním zámku.²

Telčské pracoviště NPÚ připravilo v Lannerově domě v Telči 23. října 2021 pro veřejnost přednášku Putování archeologií Vysočiny. Archeolog Stanislav Vohryzek na ní představil vývoj osídlení kraje Vysočina od paleolitu po raný novověk a přiblížil posluchačům organizaci archeologie v rámci kraje v současnosti a zákonné povinnosti stavebníka týkající se archeologie.³

V Pardubicích se k Mezinárodnímu dni ar-

5

cheologie připojili již potřetí, program probíhal na Příhrádce i na pardubickém zámku. Jeho součástí byla písarská, restaurátorská i pečerní dílna, na zámku pak komentované prohlídky archeologické expozice, přednáška a beseda s archeology, „living history“ vystoupení i koncert.⁴

Mezinárodní den archeologie v Národním památkovém ústavu cílí na dospělé publikum, na odbornou či poučenou veřejnost, a přístupnou formou chce veřejnosti přiblížit hodnoty, které archeologie v kontextu kulturní krajiny znamená, a důvody, proč je nutné je chránit.

Právě nejširší veřejnost musí hrát čím dál důležitější roli při diskusích o dalším vývoji měst i volné krajiny. Snahou archeologů tedy je získat veřejnost pro myšlenky zachování archeologického dědictví jako součásti historické paměti krajiny a ukázat jí význam dobře odvedené výzkumné práce.

Cílem akce bylo seznámit veřejnost s hodnotami, které mohou být ohroženy nadbytečnými a nesprávnými terénními zásahy a jejichž zničení znamená nenávratnou ztrátu pro celou kulturní krajinu a její paměť. Tento cíl byl během Mezinárodního dne archeologie naplněn.

Mgr. Ing. Stanislava KUČOVÁ
NPÚ, Generální ředitelství v Praze
kucova.stanislava@npu.cz

Mgr. Jan PAREZ
NPÚ, Generální ředitelství v Praze
parez.jan@npu.cz

Mgr. Filip PREKOP
NPÚ, ÚOP Locket
prekop.filip@npu.cz

Mgr. Jiří HAVLICE
NPÚ, ÚOP v Českých Budějovicích
havlice.jiri@npu.cz

■ Poznámky

2 <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/akce/77655-mezinarodni-den-archeologie-na-vimperskem-zamku>

3 <https://www.npu.cz/cs/uop-telc/zpravy/77889-telcsti-pamatkari-se-pripojuji-k-mezinarodnimu-dni-archeologie-poradaji-prednasku-o-archeologii-na-vysocine>

4 <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/akce/77795-mezinarodni-den-archeologie>